

Vragen en antwoorden kiesrecht gehandicaptensector

Bij zorginstellingen, cliënten en hun vertegenwoordigers/familie bestaan vragen over rechten en plichten bij het kiesrecht. Daarom heeft de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) samen met Platform VG hierover een korte notitie gemaakt waarin de meest gestelde vragen worden beantwoord.

1. Wie mogen stemmen?

Iedere Nederlander van 18 jaar of ouder mag stemmen¹.

2. Wat moet gebeuren met stempas die worden gestuurd aan cliënten in een instelling?

Kiesgerechtigden krijgen een stempas toegestuurd van de gemeente waar zij ingeschreven staan. Het kiesrecht is een hoogst persoonlijk (grondwettelijk) recht. De stempas is bestemd voor de cliënt en moet door de instelling aan de cliënt worden overhandigd. De stempas mag de cliënt niet worden onthouden. De cliënt beslist zelf of hij wel of niet gebruik maakt van het kiesrecht.

De instelling kan bij reeds opgenomen cliënten en bij iedere intakeprocedure bij opname van een cliënt met de cliënt en/of vertegenwoordiger bespreken en vastleggen in het cliëntdossier of de cliënt wil deelnemen aan verkiezingen en wat er met de stempas moet gebeuren.

3. Vertegenwoordiger²

Als de cliënt een vertegenwoordiger heeft, dan moet nog steeds in eerste instantie de stempas aan de cliënt worden gegeven. Van de instelling mag worden verwacht dat hij de cliënt informeert over de mogelijkheid om te stemmen, ongeacht of de cliënt zijn wil kan bepalen. Indien de cliënt hierop niet reageert of niet kan reageren, neemt de instelling contact op met zijn vertegenwoordiger. Zij kunnen dan gezamenlijk besluiten om de stempas weg te gooien omdat de cliënt niet in staat is te stemmen of iemand te machtigen. Eist de vertegenwoordiger de stempas toch op, dan moet de instelling de stempas aan de vertegenwoordiger overhandigen.

4. Voorlichting

De instelling kan de vertegenwoordiger op de hoogte stellen dat hij de stempas aan de cliënt heeft gegeven. De vertegenwoordiger en/of de instelling kan de cliënt voorlichten over de verkiezingen en hen vaardigheden bijbrengen over de uitoefening van het kiesrecht. Van de vertegenwoordigers en de instelling mag verwacht worden dat zij neutraal zijn bij het bespreken van het kiesrecht met de cliënt.

¹ Bij de gemeenteraadsverkiezingen speelt nationaliteit geen rol en geldt dat iemand ingeschreven moet staan in de gemeente waarvoor de verkiezing plaatsvindt. Mensen die uitgesloten zijn van kiesrecht (wegens bepaalde delicten) mogen niet stemmen.

² In deze notitie wordt onder vertegenwoordiger verstaan: de wettelijke vertegenwoordiger zijnde de curator of mentor en de informele vertegenwoordiger, zoals een familielid. De bewindvoerder speelt hierbij geen rol, want hij houdt zich alleen bezig met de financiële zaken van de cliënt.

5. Hoe kan een cliënt iemand voor zich laten stemmen?

Een cliënt kan iemand anders voor zich laten stemmen. Als de cliënt niet in staat is om zelf te stemmen, moet de cliënt het volmachtbewijs op zijn eigen stempas invullen en ondertekenen. De handtekening van de cliënt op het volmachtbewijs dient identiek te zijn aan de handtekening op zijn identiteitsbewijs. De persoon die voor de cliënt gaat stemmen moet ook op de stempas van de cliënt een handtekening zetten. Deze persoon moet een kopie van het identiteitsbewijs van de cliënt meenemen en op het stembureau afgeven. De persoon die voor de cliënt stemt moet de volmachtstem tegelijk uitbrengen met zijn eigen stem³. De persoon die wordt gemachtigd mag maximaal twee volmachten aannemen. Iedereen die zelf gaat stemmen moet zijn identiteitsbewijs tonen op het stembureau.

6. Mag een cliënt een hulpverlener machtigen om voor hem te stemmen?

Juridisch gezien mag dit, maar het is ongewenst⁴. In principe moet de cliënt zijn vertegenwoordiger machtigen. Is er echt niemand aanwezig in de naaste kring van de cliënt dan kan een hulpverlener gevraagd worden. De hulpverlener moet volgens de wil van de cliënt stemmen. Voor de goede orde: alleen de cliënt zelf kan iemand machtigen om voor hem te stemmen.

7. Wie brengt de cliënt naar het stembureau om zijn stem uit te kunnen brengen?

Het is belangrijk dat de cliënten worden geholpen gebruik te maken van hun kiesrecht. In eerste instantie ligt deze hulpverlening bij de vertegenwoordiger, familie of andere naasten. Dit betekent dus dat zij er in beginsel voor moeten zorgen dat de cliënt bij het stembureau kan komen. Zijn zij hiertoe niet in staat of bereid dan kan de instelling hiervoor zorgdragen. Hiervoor kan door de instelling een eigen bijdrage worden gevraagd aan de cliënt. Over de hoogte van deze eigen bijdrage wordt vooraf overleg gepleegd met de cliënt of diens vertegenwoordiger. De instelling kan vrijwilligers inschakelen. Kiezers kunnen hun stem uitbrengen in een stembureau naar keuze binnen hun eigen gemeente.

8. Wie bepaalt in het stembureau of iemand zijn wil kan bepalen?

Niemand. In het stembureau bekijkt de medewerker van het stembureau of iemand zelfstandig kan stemmen. Hij beoordeelt niet de wil.

9. Wanneer en aan wie mag in het stembureau bijstand worden verleend?

Indien een kiezer een lichamelijke beperking heeft mag bijstand worden verleend. Bij bijstandsverlening gaat het om het bieden van (fysieke) ondersteuning aan een kiezer bij het uitbrengen van zijn stem. De bijstand kan ook bestaan uit het volgens de wil van de kiezer, invullen van het stembiljet of bedienen van de stemmachine.

³ Bij de gemeenteraadsverkiezingen respectievelijk de provinciale staten verkiezingen moet degene die namens (bij volmacht) de cliënt gaat stemmen in dezelfde gemeente respectievelijk provincie wonen als de cliënt.

⁴ Als de vertegenwoordiger niet in dezelfde gemeente respectievelijk provincie woont als de cliënt en de cliënt daardoor niet zou kunnen stemmen, kan de cliënt wel een hulpverlener machtigen.

Heeft iemand een verstandelijke beperking dan mag geen bijstand worden verleend. Wel is het mogelijk dat buiten het stembokje een begeleider of medewerker van het stembureau eerst uitleg geeft over het gebruik van het stembiljet en hoe gestemd moet worden. De cliënt mag niet tot in het stembokje worden begeleid.

Samengevat

1. Iedere Nederlander boven de 18 jaar mag stemmen;
2. De instelling overhandigt de stempas aan de cliënt;
3. Als de cliënt niet kan stemmen overlegt de instelling met de vertegenwoordiger;
4. De cliënt mag iemand anders voor zich laten stemmen. Bij voorkeur de vertegenwoordiger of iemand uit zijn naaste kring;
5. Hulp bij het vervoer naar het stembureau is de verantwoordelijkheid van de cliënt of zijn vertegenwoordiger. Kan hij of zij dat niet of is hij of zij daartoe niet bereid dan kan de instelling daarvoor zorgen. Over eventuele kosten daarvan wordt vooraf overlegd;
6. In het stembureau wordt niet gekeken of iemand zijn wil kan bepalen;
7. Hulp in het stembokje is alleen mogelijk voor mensen met een fysieke beperking. Aan mensen met een verstandelijke beperking kan er uitleg worden gegeven, buiten het stembokje, over het gebruik van het stembiljet.